БЕЛАРУС

Выдае Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне у ЗША
Published by Byelorussian - American Association, Inc.
Address — Адрыс: Byelorussian-American Association, Inc.
385 Alabama Ave, Apt. 17, Brooklin 7, New York, U. S. A.
Падпіска на год $ 2.50 — Subscription per year — $ 2.50
Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

PRICE 10 ¢ ЧАСАПІС БЕЛАРУСАЎ У З. Г. А. BYELARUS — WHITERUTHENIAN (BYELORUSSIAN) NEWSPAPER IN THE USA 10 ЦЭНТАЎ

Год IV. № 14 (38) 15 Ліпеня 1953 г. NEW YORK, N. Y., U. S. A. July 15, 1953 Vol. IV. № 14 (38)

Псыхалягічная бомба

Усё свабоднае чалавецтва знаходзіцца ад нейкага часу ў сталым страху перад найгоршай чумою ўсіх вякоў — бальшавізмам. Дэмакратычны сьвет у аснаўным ужо добра пазнаў, што гэтая сучасная страшная эпідэмія нясе ня толькі зьнішчэньне ўсякае духовае свабоды, але й поўную згубу жыцьця людзей і народаў наагул.

Бязумоўна, страх не малы. І вось, пад уплывам гэтага страху, сучасныя палітыкі шукаюць леку на гэтую хваробу чалавецтва. Адны ўважаюць, што неабходна задобрыць носьбіта гэтае чумы — бальшавікоў, бо можа яны адмовяцца ад сваіх мэтаў пашырэньня хваробы па ўсім сьвеце, а таму можна будзе неяк далей жыць побач зь імі, навет рабіць добрыя бізнэсы, а тое, што яны там у сябе нішчаць мільёны найлепшых людзей і навет цэлыя народы, дык гэта іхная „нутраная" справа! Прыкладам такіх палітыкаў зьяўляецца індыйскі прэм'ер Нэру, ды ад пэўнага часу навет сам Чэрчыль. Для паўнейшага абразу прыгадаем тут яшчэ гэткіх „палітыкаў", зь лягеру расейскае эміграцыі, якія уважаюць, што бальшавікі толькі таму гэткія „злыя", што іх стала падазраюць, хочуць „абрэзаць" тэрыторыю іхнага панаваньня (чытай — вялікую Расею!), і ня хочуць уважаць іх таксама за людзей роўных сабе! Вось калі-б заходні сьвет паказаў сваё добрае сэрца, прызнаў бальшавіцкую мараль за роўную сваей, тады-б бальшавікі перасталі быць бальшавікамі, і — ніякага страху ня было-б! Так разважае й Нэру й шмат яму падобных сучасных „лекараў". І тут ніякія камэнтары непатрэбныя.

Але ёсьць іншыя палітыкі. Яны ўважаюць зусім правільна, што бальшавікоў „задобрыць" нельга, што зь імі неабходна змагацца. Але як? Яны, таксама пад уплывам страху, пачынаюць вылічаць колькі бальшавікі маюць дывізіяў войска, танкаў, самалётаў, падводных лодкаў ды гарматаў і кажуць: бачыце, якія яны моцныя! Таму нам трэба мець таксама гэтульські-ж, а можа яшчэ й больш усіх гэтых рэчаў, плюс як мага больш атамных бомбаў, бо іначай ратунку няма, іначай мы загінем.

Гэты другі пункт гледжаньня мы маглі-б таксама ўважаць за цалкам правільны, калі-б ня мелі дасьветчаньня з мінулае вайны. Бязумоўна, нямецкі „фюрэр" ня йшоў супраць „бацькі" з голымі рукамі. Бязумоўна, ён меў таксама ня мала танкаў, самалётаў і гарматаў. Але мы ведаем таксама, што ўсяго гэтага, асабліва-ж дывізіяў войска, Сталін меў непараўнальна болей ад Гітлера. І што-ж сталася? Калі-б Гітлер сам не памог Сталіну сваей нялюдзкай „псыхалягічнай бомбай", дык ад „бацькі" й сьледу-б не засталося, яшчэ хутчэй, чымся ад Гітлера.

На вялікае дзіва аб гэтым вырашальным мамэнце ніякія палітыкі, навет гэтага другога тыпу, ня хочуць ані гаварыць, ані слухаць. Чаму? Часта даводзіцца чуць такія разважаньні: так, гэта праўда, што Гітлер мог бы зьліквідаваць Сталіна, але гэты тады яшчэ ня меў такое зброі, якую маюць крамлёўскія галавары цяпер. Яны маюць цяпер усё лепшае, ды ўсяго куды больш, таму жартаваць зь імі нельга, трэба мець шмат і добра азброеных арміяў.

Такія пагляды зьяўляюцца часамі нясьведамай пракамуністычнай прапагандай. Бо-ж кажная армія гэта ня толькі колькасьць і якасьць зброі. Гэта таксама — дух яе, жаданьне жаўнераў за кажную цану зьнішчыць ворага. Якое жаданьне меў савецкі жаўнер у пачатках вайны з немцамі, мы добра ведаем. А якое жаданьне ён мае цяпер? Ды якое жаданьне маюць народы пад ярмом бальшавікоў? Якое жаданьне маюць гэтыя народы, апрача можа расейскага, мы таксама добра ведаем. Яно адно адзінае: загібель панявольнікаў. Што такое жаданьне маюць беларусы, прыбалты, украінцы, казакі, каўказцы, туркестанцы й інш. паняволеныя народы, сьведчыць ужо тое, што яны й цяпер не злажылі зброі ў барацьбе супраць ворага чалавецтва.

Апошнія падзеі ў Чэхіі, усходняй Нямеччыне, Польшчы й у іншых дзяржавах-сатэлітах ясна гавораць нам, якая моцная псыхалягічная бомба схаваная за зялезнай заслонай! Як марна мусяць сябе пачуваць крамлёўскія тыраны, бачучы агульны гнеў, ды ўжо актыўны гнеў, народаў супраць іх. Масы выйшлі з голымі рукамі на вуліцы, так ці йначай — на штурм маскоўскае цьвярдыні! Мала таго, аднача́сна выявілася й іншая, запраўды небясьпечная, пагроза для тыранаў: польскія чырвоныя вайскоўцы адкрыта заявілі, што ня будуць страляць у дэманстрантаў, а нямецкая „народная" паліцыя адмовілася выступаць супраць сваіх земляроў. Больш таго: ня мала савецкіх жаўнераў таксама не паслухаліся загаду страляць у натоўпы, за што самы былі расстраляныя! У выніку гэтага Чэхія, усходняя Нямеччына й Польшча запоўненыя асобнымі аддзеламі МВД.

Гэта хіба-ж ясна гаворыць, што пазыцыя маскоўскіх тыранаў цяпер ня толькі не мацнейшая, чым была перад мінулаю вайною, а наадварот, значна слабейшая. Гэтыя крывавыя агрэсары самы цяпер у вялікім страху, бо гэтая псыхалягічная бомба ў нутры іхняе турмы народаў шмат небясьпечнейшая для іх, чымся наймацнейшая атамная бомба замежных ворагаў. Таму яны цяпер гэтак абураюцца й на вялікага карэйскага патрыёта Ры, які ня хоча стаць перад імі на калені, а гэта пагражае ім рознымі няпрыемнымі неспадзеўкамі, бяручы на ўвагу, што вада ў іхным катле пачала гатавацца, а іхная армія пагрозьліва расхладацца.

Мы гэтым яшчэ ня хочам сказаць, што становішча ў расейска-бальшавіцкай турме народаў ужо цалкам крытычнае для тыранаў. Але мы хочам сказаць, што яна запраўды магла-б быць крытычная, калі-б на Захадзе знайшліся адпаведна адважныя палітыкі, якія так ці начай, хоць бы маральна, падтрымалі паўстаўлых нявольнікаў Крамля. Калі-б яны скінулі зь сябе фальшывы страх і падтрымалі вялізарныя антыкамуністычныя сілы, згадаўшы псыхалягічную бомбу, якая ўжо так рашуча пачала дзеяць.

Ды Захад дзіўна не хоча бачыць гэтае магчымасьці. Ён глядзіць толькі ў страху, як гінуць людзі, што выступілі супраць чырвонае тыраніі. Атрутны й зусім непатрэбны страх так апанаваў яго, што ён не адважыўся навет на адпаведныя пратэсты супраць разбою ў ясны дзень да таго ўжо ня дзесь на Беларусі, ці Украіне, або ў Азіі, а — у сэрцы Эўропы.

(Канец на 2-ой бал.)

Канец Лаурэнтыя Бэрыі

9-га ліпеня ўвечары з Масквы паведамілі аб арышце Ляўрэнтыя Бэрыі, які узначальваў напрацягу даўгіх год жудаснае бальшавіцкае МГБ й на сумленьні якога — безьліч нявінных ахвяраў, сасланых, замучаных і расстраляных паводле згонага загаду.

Вестка аб арышце Бэрыі, які, як паведамляюць з Масквы, будзе неўзабаве пастаўлены перад судом за свае „нязьлічаныя злачынствы — зраду, сувязь з заходнімі імпэрыялістымі, шпіянаж" і г. д., не асабліва зьдзівіла тых, хто належна разумее савецкую запраўднасьць, але для іншых заходніх „палітыкаў", што ўсё яшчэ глядзяць на Савецкі Саюз і падзеі ў ім праз акуляры больш, чымся ружовыя, — вестка гэтая была, бясспрэчна, падобная „грому зь яснага небу". У „Праўдзе" ўжо ў пятніцу, 10-га ліпеня, назаўтрае пасьля арышту Бэрыі, зьявіліся вялізарныя артыкулы, якія кагадзе выяўленага „ворага народу" які, між іншым, быў напрацягу даўгіх год найбліжэйшым супрацоўнікам Сталіна, бязьлітасна лаялі, абзываючы дэгенэратам, шпіёнам імпэрыялістых Захаду, зраднікам ды іншымі, яшчэ мацнейшымі эпітэтамі.

На захадзе мяркуюць, што арыштавалі Бэрыю ў сувязі з работніцкімі непарадкамі ў Заходняй Нямеччыне й краінах-сатэлітах, якія бальшавіком ніяк не ўдаецца здушыць, дарма што супраць працоўных кіненыя войскі, танкі й гарматы, а тысячы іх ужо арыштаваныя й забітыя.

На месца Бэрыі з[illegible]значаны мала ве[illegible]мы С. Круглоў.

Гэтак, аднаго з дыктатараў чырвонага трыумвірату — Маленкаў, Бэрыя, Молатаў — ужо няма.

Цікава, хто будзе наступны?

ПРЫКЛАД ЯСКРАВАЕ ДЫСКРЫМІНАЦЫІ

Эміграцыйная прэса нерасейскіх народаў СССР, а таксама й некаторыя часапісы Захаду, пішучы на тэму г. зв. дыскрымінацыйнага пытаньня нерасейскіх народаў у СССР, прыгадваюць часта, як пачатак гэтага курсу ў савецкай нутраной палітыцы, дату, калі ў 1945 годзе Сталін быў узьняў чару „за вялікі расейскі народ".

Аднак, ня гэты выпадак быў пачаткам дыскрымінацыі ўсяго, што нерасейскае ў Савецкім Саюзе. Гэтае зьявішча існавала тамака ад самых пачаткаў паўстаньня СССР. І праводзілася яно ня толькі шавіністычна настроенымі да не расейскіх народаў паасобнымі расейцамі, але навет і цэлымі ўстановамі, да камуністычнае Акадэміі Навук СССР улучна.

Яскравым прыкладам гэткае зусім адкрытае дыскрымінацыі можа быць хоць-бы „Латаратурная Энцыкляпэдыя", выдадзеная Літаратурнай Сэкцыяй Камуністычнае Акадэміі, пад рэдакцыяй Луначарскага й „супалкі" ў 1929-39 гадох у Маскве.

Памінаючы тое, што ў першым ейным томе ў прадмове й зьмешчаная цытата Леніна што: „Толькі праз дакладнае пазнаньне культуры, створанай напрацягу ўсяго разьвіцьця чалавецтва, толькі праз пераапрацваньне яе можна будаваць пралетарскую культуру", гэтая энцыкляпэдыя, ці дакладней кажучы ейныя творцы, не пажадалі дакладна пазнаць культуру свайго народу — суседа — Беларусі, бо на бачынах згаданае энцыкляпэдыі надарэмна было-б шукаць шмат каго з аўтараў твораў (навет і расейцаў), прысьвечаных беларускай тэматыцы.

Дарэмна шукаць у Савецкай Энцыкляпэдыі і сяньня гэткіх заслужаных у нас іменаў на полі этнаграфіі, гісторыі, мовы й літаратуры, як праф. Бяссонаў, Вярыга, Даўнар-Запольскі, Дабравольскі, Дзьмітраў, Кміта-Чарнабыльскі, Карскі, Ластоўскі, Лаппа, Насовіч, Фядароўскі й цэлы шэраг іншых.

Прыгаданыя гэтта імёны паміненыя на бачынах энцыкляпэдыі. І гэта не выпадковы недагляд выдавецтва, а выразная, плянавая дыскрымінацыя ўсяго і ўсіх, што нерасейскае.

Праўда, той ці іншы можа закінуць аўтару гэтага артыкулу, што ён перабольшвае справу, што згаданыя працаўнікі пяра, магчыма, не ўвайшлі ў энцыкляпэдыю з тае прычыны, што яны усё-ж не „патэнтаваныя літаратары", а гісторыкі, моваведы, літаратурныя крытыкі, этнографы, выдаўцы ды інш. Таму, каб чытачы маглі пераканацца, што ня гэта прычына замоўчваньня расейцамі іменаў беларускіх пісьменьнікаў і навукоўцаў, прыгадаем гэтта дзеля прыкладу колькі імёнаў чыста расейскіх „патэнтаваных літаратараў", зьмешчаных у энцыкляпэдыі, аб якой мова. Вось яны:

Пратапоп Аввакум, этнограф Даль, Імпэратрыца Кацярына II-я, славуты расейскі „вор, разбойнік", а да таго-ж „сышчык" Ванька Каін ды цэлы шэраг іншых, што ніякага большага дачыненьня да расейскае літаратуры ня мелі, але якія, аднак, славілі мінулае Расеі, накшталт пратапопа Аввакума, ці служылі ёй як этнограф Даль, Кацярына II-я ці навет бандыт Ванька Каін.

Ці-ж гэта ня выразная з боку расейцаў расава-нацыянальная дыскрымінацыя ў дачыненьні да аўтараў, якія прысьвяцілі былі свае творы беларускім тэмам? Але гэта яшчэ ня ўсё. Нельга памінуць і факт дыскрымінацыі згаданай энцыкляпэдыяй нашае выдатнае беларускае паэткі-рэвалюцыянэркі Цёткі (Алёйзіі Пашкевіч-Кэйрыс, 1876-1916 г. г.), імя якой яшчэ й сяньня шырака ўжываецца камуністычнымі агітатарамі дзеля атуманеньня беларускага народу ў лякальным засягу сучаснага БССР.

Крытык Міхась Клімковіч, з нагоды трыццатых угодкаў сьмерці паэткі, прыкладам, піша, „Яна была палымянным патрыётам свайго народу, бяз нацыяналістычнай абмяжаванасьці й вузкога этнаграфізму й мае права быць пастаўленай, як актыўны рэвалюцыйны дзеяч у першай народнай рэвалюцыі на Беларусі, поруч з Янкам Купалам і Якубам Коласам . Усё гэта робіць большасьць твораў Цёткі нашай клясычнай спадчынай, вартай дасканалага вывучэньня ня толькі ў разрэзе гісторыі беларускай літаратуры, але й у разрэзе гісторыі літаратуры народаў СССР". (Полымя, нум. 5, 1946 г. бач. 132-я).

Але дарэмна зацікаўлены „клясычнай спадчынай" вялікае паэткі будзе перагортваць бачыны прыгаданай энцыкляпэдыі, хочучы даведацца шырэй пра ейную біяграфію ды творчасьць. Ён яе нідзе ня знойдзе. Імя Цёткі там няма.

За сваю прыналежнасьць да беларускае нацыі, за тое, што яна шчыра, усёй істотаю кахала свой край і народ, выдатная рэвалюцыянэрка, паэтка А. Пашкевіч была дыскрымінаваная і не ўвайшла ў савецкую „літаратурную энцыкляпэдыю".

Прыгаданае вышэй яшчэ раз вымоўна сьветчыць, што ў СССР змаганьне з усім не расейскім, з усім, далёкім ад усхваленьня расейцаў ды Расеі, якую-б навуковую ці літаратурную вартасьць гэта ня мела, вядзецца зусім не ад славутага тоасту Сталіна, узьнятага ім у 1945 г. „за вялікі расейскі народ", але ад самага пачатку існаваньня крамлёўскае імпэрыі.

М. Вярба.

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ

У гэтым нумары нашага часапісу канчаем друкаваць агляд зьместу вельмі цікавай новай кнігі Джэмса Бэрнгэма — „Паўстрыманьне ці вызваленьне?". Ягоныя пагляды на тое, якою была, а якою павінна быць амэрыканская палітыка й наагул, і асабліва на Усходзе Эўропы, сыгналізуе нам шпаркі рост належнага зразуменьня й пазнаньня ўсходняэўрапейскіх пытаньняў сярод вядучых палітычна-інтэлектуальных кругоў ЗША.

Кніга гэтая, гэта важны наглядны довад таго, што нарэшце й на так далёкім ад Усходняй Эўропы Амэрыканскім кантынэнце сьпее цьвярозы, здаровы й адзіна-правільны пагляд, што галоўнаю хваробаю Усходняе Эўропы ёсьць нястача там самай элемэнтарнай свабоды чалавека й народаў, той свабоды, якую сяньня здабыла навет бальшыня ўчарашніх каляніяльных народаў Азіі. З мамэнтам вызваленьня гэтых народаў згіне аўтаматычна й іншае ліха, ужо сусьветнага абсягу, — шчэзьне эўразійскі гігант, аснаўное жарало сталай пагрозы для сусьветнага супакою й дабрабыту.

Ня з усім у кнізе можна згадзіцца, але ў прыраўнаньні з недалёкім яшчэ амэрыканскім мінулым, крок наперад вялізарны. Яшчэ перад апошняю вайною, калі ў ЗША цьвіў ізаляцыянізм, пагляды на Савецкую імпэрыю ды ейныя адвечныя захопніцкія імкненьні былі ў Амэрыцы наіўна-прымітыўныя. Былі гэта часы, калі амэрыканскія мільянэры глядзелі на Саветы, як толькі на яшчэ адну добрую магчымасьць памнажэньня сваіх мільёнаў, і Форды ды іншыя прамысловыя магнаты ЗША будавалі бальшавіком узорныя ды самыя мадэрныя хвабрыкі аўтаў, трактароў, танкаў.

З пачаткам апошняй вайны, калі Гітлер напаў на свайго памоцніка ды саюзьніка Сталіна, у Амэрыцы пачынаецца пара, якую цяжка назваць накш, як парою „цялячага" захапленьня новым „шчырым" саюзьнікам ды „добрым Джо". Агентамі маскоўскага бальшавізму ўвесь прастор ЗША адразу стаў адкрытым шырака полем для вольнай прапаганды, для арганізацыйнай дзейнасьці, для закладаньня тайных партыйных і шпіёнскіх клеткаў.

Ураджай з гэтых дзён амэрыканскай наіўнасьці ня могуць пажаць і дагэтуль розныя сэнацкія ды судовыя камісіі, што раз-паразе выкрываюць шпіёнскія й партыйныя камуністычныя гнёзды, няраз навет на самых вяршынях дзяржаўнага апарату. Гэта з тэй пары засталіся да сяньня сотні арганізацыяў тыпу хаця-б ведамых „Славянскіх камітэтаў", якія закладаліся некалі пры помачы самых-жа амэрыканцаў, ды існуюць сяньня як наглядныя сьветкі наіўнай амэрыканскай, недасьветчанай у бальшавіцкай стратэгіі й тактыцы, дэмакрацыі.

Калі пасьля заканчэньня вайны заблякаваньнем міру, бэрлінскаю блякадаю ды нахабнаю карэйскаю ваеннаю авантураю сама Масква хутка астудзіла аднастронныя пачуцьці любасьці з боку амэрыканцаў, дык усё-ж тутка аставалася яшчэ шмат абаронцаў Савецкай імпэрыі й некамуністых, якія лічылі, што хопіць толькі зьмяніць валадароў Масквы на Крамлі, а імпэрыю захаваць — і усё адразу направіцца.

Яшчэ ў 1951 г., у ведамай кнізе „Новая савецкая імпэрыя" быў прапанаваны й такі плян дзеяньня для амэрыканскай палітыкі: Амэрыка, хоць ведае добра, што Савецкая імпэрыя складаецца зь дзесяткоў народаў, якія пры кажнай гістарычнай нагодзе імкнуцца вызваліцца, і што мілітарная сіла гэтай імпэрыі будуецца галоўна на гаспадарчай эк-

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ

(Канец)

эксплёатацыі гэтых народаў, — не павінна праяўляць ніякай спагады для вызваленьцых імкненьняў гэтых народаў. Амэрыцы патрэбны „моцны жандар” народаў у Крамлі, каб ён сваёю сілаю мог трымаць у шаху й страху ворага Амэрыкі № 1 — Нямеччыну. Калі-б народы савецкай імпэрыі вызваліліся, крамлёўскі жандар адразу згубіў-бы сваю пагрозьлівую сілу. Таму ніякой спагады ані патураньня савецкім паняволеным народам, быць не павінна, асабліва-ж, — барані Бог! — ніякой помачы.

Гэткая цынічная, брутальная ды наскрозь амаральная палітычная канцэпцыя мела яшчэ нядаўна й шмат сваіх прыхільнікаў. Мае, хоць і менш, іх і сяньня. Кніга Бэрнгэма із сваім разьлікам не на брутальную моц імпэрыяльнага жандара народаў, а на традыцыйную амэрыканскую веру ў тое, што дух волі ды дэмакрацыі раней ці пазьней мусіць перамагчы ды пераможа ўва ўсім сьвеце, ды што гэта адзіная магчымая ўмова трывалага супакою ды будучага культурнага й гаспадарчага дабрабыту ўсяго сьвету, розьніцца кардынальна із зусім неамэрыканскім духам кнігі папярэдняй.

Паколькі гісторыя сяньня дае ЗША змогу пераняць палітычнае правадырства над усім сьветам — калі патрапіць яго толькі ўзяць ды утрымаць — дык такая эвалюцыя амэрыканскай палітычнай думкі — факт вельмі важны й пацяшальны.

Гэтая добрая вестка — знак на будучыню для самой Амэрыкі, для вольнага сьвету, і, асабліва, для тых народаў, якія сяньня на сваіх плячох нясуць увесь цяжар крывавага бальшавіцка-маскоўскага паняволеньня.

—о—

ПСЫХАЛЯГІЧНАЯ БОМБА
(канец)

Трэба аддаць справядлівасьць адно мужнаму Адэнаўэру, які, ня маючы ніякае арміі, не пабаяўся кінуць вострыя словы па адрысу забойцаў, належна ацаніў адвагу сваіх паняволеных суродзічаў і падтрымаў іхнюю надзею на хуткае вызваленьне.

І мы верым, што псыхалягічная бомба за зялезнай заслонай ужо не перастане дзеяць і ўрэшце разарве путы няволі, ды адначасна вызваліць ад дзіўнае боязі розных слабадухіх заходніх палітыкаў.

С. Клім.

М. Кургановіч.

Камунізм нельга паўстрымаць - яго трэба зьнішчыць

КАНЧАЛЬНАЯ МЭТА — СВАБОДА УСІМ НАРОДАМ.

(Заканчэньне).

Палітыка вызваленьня народаў ня можа праводзіцца накш, як **прызнаючы** ПРАВЫ САМААЗНАЧЭНЬНЯ І ТАРНУЮЧЫ ГЭТЫЯ ПРАВЫ ДА УСІХ НАРОДАУ, ЯКІЯ ЖЫВУЦЬ У МЕЖАХ СССР, падчыркваае Джэмс Бэргэм у сваёй кнізе „Паўстрыманьне ці вызваленьне”.

„Калі вызваленьне запраўды прывядзе да падзелу сучаснае бальшавіцкае імпэрыі на колькі дзесяткоў цалкам незалежных, сувэрэнных і раўнапраўных дзяржаваў, кажа Бэрнгэм, дык будзе адхіленая й сучасная загроза бясьпекі сусьвету, бо Эўразіяй кіруе адзін агрэсыўны апарат. Навет звышбалканізацыя была-б таму дасягненьнем, хоць трэба прызнаць, што яна мела-б і свае мінусы. З прычыны згаданага падзелу, ня было б прыкладам магчыма зарганізаваць гаспадарку цэнтральнае і ўсходняе Эўропы. У гэтых краінах стварылася-б палітычная няпэўнасьць, у якой безьліч дробных канфліктаў стала выклікала-б вайну ці пагрозу вайны. І найпэўнейшым было-б тое, што самастойнасьць вызваленых народаў ня трывала-б там доўга”.

Гэткія вынікі, — працягвае аўтар, — маглі-б быць адхіленыя дабраахвотным задзіночаньнем паасобных меншых гаспадарстваў, уніяй Цэнтральнае і Усходняе Эўропы, а таму ЗША, падтрымліваючы палітыку вызваленьня народаў, павінна ўжо ад пачатку падтрымліваць і думку, што вызваленыя народы мусілі-б задзіночыцца ў нейкія свае уніі, якія ў свой чарод далучыліся-б да вялікае дзяржавы задзіночанае Эўропы. Але, дадае Бэрнгэм, ня справа США займацца драбніцамі й плянаваць, якія вызваленыя дзяржавы павінны ўваходзіць у вуніі ці якія павінны быць нутраныя умовы фэдэрацыйнасьці.

У сувязі із гэтым Бэрнгэм напамінае, што ўжо цяпер адбываюцца спрэчкі у справе гэтых пытаньняў. І найвастрэйшыя спрэчкі выклікае ў шэрагах выгнаньнікаў цьверджаньне расейскіх эмігрантаў, што ўсе гутаркі аб поўнай незалежнасьці ўсім народам ёсьць „сэпаратызмам”, які расейскі народ лічыць „калечаньнем свае дзяржавы”.

Падчыркнуўшы, што амэрыканцы павінны пазьбягаць слуханьня „пракоаў нэомаскоўскага імпэрыялізму”, а таксама і вельмі цеснай лучнасьці із тымі, якія прапаведуюць скрайны анты-русызм, Бэрнгэм зазначае, што амэрыканцам зусім няма патрэбы ўжо цяпер апрацоўваць падрабязныя пляны падзелу СССР, і што рабіць гэта было-б бязглуздзіцай.

Аднак, ён папераджае, што актыўная палітычная вайна немагчымая наагул і тады, калі ЗША ня вырашаць, няхай у аснаўных прынцыпах, гэтага пытаньня. На ягоную думку, гэткім аснаўным прынцыпам можа быць толькі адзін: СВАБОДА УСІМ НАРОДАМ. — „Прыгэтым, кажа Бэрнгэм, „было-б смешна азначыць змаганьне супраць камунізму, як змаганьне за ўтрыманьне Расейскай імпэрыі, і, калі расейцы, якія цьвердзяць, што яны супраць камуністых, не пагаджаюцца прызнаць права свабоды й нерасейскім народам, дык трэба іх спытаць, па якім баку яны стануць, калі надыйдзе вырашальны момант”.

Прыхіленьне да палітыкі, канчальнай мэтай якой ёсьць свабода ўсім народам — ня толькі тэарэтычны абавязак, але неабходнасьць, у выпадку, калі заходнія дзяржавы хочуць захаваць і сваю свабоду. „Амэрыканцы, французы, немцы, індусы й японцы памыляюцца, калі думаюць, што вызваленьне народаў зьяўляецца нейкім падарункам, які яны далі-б палякам, кітайцам ці й самым расейцам, што трапілі ў палон”.

— „Не, — кажа ён, — справа йдзе аб нашыя собскія шыі. Калі мы хочам захаваць свае свабоду й жыцьцё, дык перадумовай гэтага ёсьць разгром бальшавіцкае імпэрыі, прынамсі хоць частка-вы разгром, а гэта можа быць асягненае толькі й адзіна вызваленьнем народаў”.

Ён прызнаецца, што згаданае канчальнае мэты, напэўна, ня будзе магчымым асягнуць без вайны. Але тым, хто гэтак моцна баяцца вайны, на часе будзе прыпомніць, што пасьля Другое Сусьветнае вайны ваенныя сутычкі із страляніна працягваюцца нясупынна так ці йнакш. Тым, хто палохаецца „справакаваць” Крэмль, ён прыпамінае, што й бяз „правакацыяў” бальшавікі пачалі войны ў Грэцыі, Іране, на Малаях, Філіпінах, у Бірме, Індыі, Бэрліне, Індакітаі і, нарэшцэ, у Карэі. У гэтых войнах антыбальшавіцкія сілы ужо маюць сотні тысячаў людзкіх ахвяраў „Лічба гэтых палеглых змагароў. дадае ён, сягане мільёнаў, калі мы, як і паінна было-б рабіцца, далічым сюды й ахвяры бальшавізму унутры бальшавіцкае імпэрыі”.

Дагэтуль у ЗША успыхвала ад часу да часу жаданьне рабіць нешта паважнае ў той ці іншай справе, але кажны раз, амэрыканцы неўзабаве запыняліся й вельмі дзівіліся, чаму гэта іхныя саюзьнікі ў Эўропе і Азіі гэтак неахвотна слухаюць іх і гэтак моцна палохаюцца наважных дзеяньняў.

Найлепшы адказ на гэтае пытаньне, — на думку Бэрнгэма, — трэба шукаць не ў саюзных дзяржавах, але ў самых ЗША — таму што ЗША самы дагэтуль ясна ня вырашылі, чаго яны хочуць, а таму й ня могуць выклікаць веры ў сваіх слабейшых хаўрусьнікаў. Да сяньня, — кажа ён, — ЗША не далі станоўкага яснага адказу на самыя паважныя пытаньні: чаго-ж хочуць ЗША, якая-ж іхняя канчальная мэта?

— „Ці ЗША запраўды наважыліся зьнішчыць, спыніць бальшавіцкае панаваньне, ці яны й надалей гатовыя дагаворвацца з Крамлём? Калі яны згодныя дагаварыцца, тады — чым коштам?” — пытаецца Бэрнгэм, — і паўтарае, што на гэтыя пытаньні трэба адказаць ня толькі дэклярацыямі, але й чынамі. Пакуль Амэрыка сама ня вырашыла, што рабіць, яна ня можа патрабаваць, каб меншыя саюзьнікі паставілі канчальны крок у выбары паміж дзьвюма вялікімі сіламі ў сьвеце. Пакуль ЗША канчальна не наважыліся, зусім зразумела, што ў меншых і большых народах маюць вялікую вагу гэткія дэмагогі, як Бэван у Ангельшчыне, Нэру ў Індыі або сацыял-дэмакраты ў Заходняй Нямеччыне.

ЗША маглі-б шмат лягчэй наважыцца, — кажа Бэрнгэм, — калі-б амэрыканцы нарэшце зразумелі запраўдную прыроду бальшавізму, ключ да чаго трэба шукаць у аксыёме самых бальшавікоў, каб яны зразумелі, што ані перамоваў, ані кампрамісаў у справе ідэяў бальшавікоў быць ня можа, што іх можна або прыняць або адкінуць.

„Вы ня можаце пагадзіць жыцьцё й сьмерць, папераджае Бэрнгэм. Есьць некаторыя пытаньні ў жыцьці, на якія адказам можа быць толькі яснае, станоўкае **так,** або ня менш станоўкае **не”.**

(Канец)

Нашыя новыя саюзьнікі

Пасьля заіснаваньня г. зв. Парыскага Блёку, у які ўвайшлі прадстаўнікі ад шэсьцёх нацыянальных цэнтраў, у Мюнхэне цяпер праводзіцца канфэрэнцыя аб стварэньні Міжнацыянальнага Антыбальшавіцкага Каардынацыйнага Цэнтру, аб чым мы, зрэшты, шырэй пішам у адмысловым артыкуле.

У вольны ад паседжаньняў і перамоваў час, з мэтаю ўзаемнай інфармацыі ды азнаёмленьня сяброў Парыскага Пагадненьня із нацыянальна-вызвольным змаганьнем паасобных народаў — удзельнікаў Пагадненьня, адбываюцца даклады на палітычныя й гістарычныя тэмы.

Думаючы, што і для ўсяго нашага грамадзтва будзе цікава бліжэй пазнаць нашых сяньняшніх саюзьнікаў падаем кароткі зьмест першага дакладу, сп. Навасардзяна, з гісторыі й працы найбольшае армянскае палітычнае партыі Дашнакцютун.

Заснаваная была гэтая партыя яшчэ ў 1890 годзе. З гэтае даты яна цалкам ахапляе усё жыцьцё армянскага народу. Няма пядзі зямлі ў Арменіі, не палітай крывёю сяброў згаданае партыі, г. зв. дашнакоў, а па ўсім сьвеце раскіненая армянская эміграцыя ушаноўвае памяць трох апосталаў партыі Дашнакцютун — Сымона Завар'яна, Растома Заварыяна й Хрыстафора Макаэліяна — заснавальнікаў згаданае партыі.

Што партыя Дашнакцютун вельмі дзейная, ведалі ня толькі ў Арменіі, але і ў Расеі, ды за межамі, Цэнтр ейны быў у Жэнэве, у Швайцарыі. Расейскія рэвалюцыянэры высака цанілі яе, бо сябры ейныя мала гаварылі, але шмат рабілі. Каб належна зразумець згаданую партыю, трэба добра пазнаць і армянскі народ ды ягоную гісторыю. Армянскі народ — адзін з найстарэйшых. Гэта першы народ, які прыняў хрысьціянства, як дзяржаўную рэлігію. Расейцы прынялі хрысьціянства блізу шэсьць вякоў пазьней за армянаў ад Візантыйскае царыцы Анны, якая была армянкай. У 412 г. у Арменіі быў створаны свой альфавіт і неўзабаве біблія была пераведзеная на армянскую мову. Мова перакладу адзначаецца вялікім прыгаством і багацьцем. Ён найлепшы з усіх пазьнейшых перакладаў гэтае сьв. кнігі на шматлікія мовы сьвету. Мае Арменія й славуты сьцяг гісторыкаў. Першым зь іх быў армянін, жыхар Пэрсіі, Фірдусі, які напісаў ведамы твор Шах Намэ тысячу год таму. У архітэктуры Сабору сьв. Пятра ў Рыме ёсьць шмат элемэнтаў армянскага будаўніцтва. Шматлікія гістарычныя помнікі сьветчаць аб Арменіі. У 5-тым стагодзьдзі Армянаў было 5 мільёнаў. Сяньня іх ня больш 4-ох мільёнаў, зь якіх толькі трэцяя частка жыве ў сваёй бацькаўшчыне Арменіі, а рэшта — раскіданая па ўсім сьвеце.

Перад стварэньнем партыі Дашнакцютун у армянаў было да 20 паасобных рэвалюцыйных групаў. У 1890 г. ім удалося сабрацца ў Тбілісі, дзе яны й задзіночыліся. Само слова „дашнак” і значыць паармянску задзіночаньне. Праграма новастворанай партыі была вельмі кароткая — змаганьне за вызваленьне Арменіі. Уся гісторыя партыі напрацягу год і ёсьць якраз гэткім змаганьнем, сьпярша за вызваленьне жорстка перасьледваных турэцкіх армянаў, а пазьней і за вызваленьне армянаў, паняволеных царскай Расеяй. У 1919 годзе на зьезьдзе ў сталіцы Арменіі Эрывані была абвешчаная дэклярацыя аб незалежнасьці Арменіі. Дэклярацыя гэтая цалкам увайшла ў праграму партыі Дашнакцютун. Клічам-жа ейным сталася: „Крывёю здабыць незалежнасьць радзімы”.

Партыя Дашнакцютун найбольш дысцыплінаваная й цэнтралізаваная партыя ў сьвеце.

Што чатыры гады адбываюцца зьезды партыйцаў з усяго сьвету, незалежна ад адлегласьцяў, прычым перадаваць свой голас іншаму сябру не дазваляецца. Кажны мусіць асабіста прысутнічаць на згаданым зьезьдзе, дзе выбіраецца й вышэйшы кіраўнічы орган — бюро партыі. Дагэтуль гэткіх зьездаў адбылося ўжо 15. Напрацягу чатырох год гэтае бюро не падлягае крытыцы, а пастановы ягоныя павінны выконвацца з вайсковай дысцыплінаванасьцяй.

Сяньня партыя мае шмат шырака разбудаваных і багатых арганізацыяў — Вярхоўнае кіраўніцтва, Чырвоны Крыж з безьлічай шпіталяў ды інш.

В. Нануашвілі.

Ваенны патэнцыял паняволеных народау

Савецкі Саюз мае адзін козыр у сваіх руках, які й станецца галоўным сродкам змаганьня ў ягонай будучай ваеннай сутычцы з Захадам — гэта жывая маса собскае й акупаваных краінаў, якая будзе безаглядна гнаная на сталёвыя шэрагі супраціўніка.

Заладжваньне ўсіх нязьлічаных тэхнічных недахопаў кіданьнем у змаганьне вялізарных людзкіх масаў — стары, улюбёны й традыцыйны спосаб расейскага камандваньня. Дзякуючы вялікаму проценту паняволеных народаў у сваёй арміі, гэты мэтад зусім, з расейскага гледзішча, правільны, асабліва сяньня, у пару сыстэматычнага вынішчэньня згаданых народаў.

У будучай вайне безаглядное раскіданьне жывою сілаю будзе, бясспрэчна, тарнаванае Расеяй яшчэ шырэй, бо гэта будзе адзіная рэальная рэч, зь якое СССР скарыстае, часова займаючы Заходнюю Эўропу. Адначасна, гэта будзе й найвялікшым няшчасьцем народаў Захаду за ўвесь час іхнае навейшае гісторыі.

І гэта яшчэ адзін дадаткавы дзейнік, у выніку якога колькасьць палонных байцоў з Савецкае арміі значна павялічыцца раўнуючы да мінулае вайны.

III. Рацыянальнае выкарыстаньне сілаў паняволеных народаў.

Як-жа складуцца ўмовы найлепшага выкарыстаньня сілаў паняволеных народаў у выпадку збройнае сутычкі з Расеяй?

Адказ на гэтае пытаньне ня трэба разумець, як нейкі плян будучых ваенных дзеяньняў. Справа йдзе адно пра азначаньне тых жыцьцёвых пунктаў Расеі, уцягненьне якіх у змаганьне дасьць вынікі ўжо наскрозь палітычных памераў.

Кажны край мае нейкія прасторы, дзе месьцяцца, як гаворыцца, ягоныя жыцьцёвыя нэрвы, ці цэнтры, нагэтулькі важныя для ўсяе краіны, што зьнішчэньне, а навет адно пашкоджаньне якіх спрычыніцца да развалу ўсяго дзяржаўнага апарату згаданае краіны.

Гэткаю прастораю зьяўляецца для Расейскае імпэрыі трыкутнік Адэса — Астрахань — Тула. Згаданая прастора мае гэткае значаньне:

1. Вырашае аб каардынацыі акцыі паміж паасобнымі франтамі, а гэта — між Заходнім фронтам, фронтам Блізкога Усходу й фронтам Далёкага Усходу.

2. Ад моманту уваходу ворага на згаданую прастору, калі вораг гэты будзе йсьці ад паўдня з басэйну Чорнага мора (пры гэтым зусім непатрэбнае заняцьце ворагам усяе прасторы трыкутніка), Расея губляе панаваньне над усім басэйнам Чорнага мора, з Каўказам, Цэнтральнай Азіяй і Блізкім Усходам улучна.

3. Зьяўленьне ворага на згаданай прасторы спрычыніць Расеі гэткія эканамічныя шкоды:

— страту ўсяе прадукцыі нафты,

— страту 3/4 мінэральных запасаў Эўрапэйскае Расеі,

— страту 3/4 сельска-гаспадарскіх абшараў, якія даюць Расеі збожжа.

4. Прастора згаданага трыкутніка вяжа ў адно суцэльнае змаганьні ўсіх, бяз вынятку, паняволеных Расеяй народаў, як Украіны, Каўказу, Цэнтральнай Азіі, Уралу, а таксама й Беларусі.

Ад моманту перанясеньня ваеннае акцыі на гэтую прастору, пачнецца поўнае разьвіцьцё збройных сілаў паняволеных народаў. Ад гэтага-ж моманту галоўны цяжар чыннага змаганьня, а таксама й акупацыі прастораў, пакіненых Расеяй, можа быць пераняты паняволенымі народамі.

Як толькі вораг тутка зьявіцца, Расея будзе прымушаная неадкладна пакінуць усю Заходнюю й Цэнтральную Эўропу, а таксама і ўвесь Блізкі Усход. Гэткага раптоўнага й вялізарнага адступленьня немагчыма будзе правесьці ў парадку, плянава, бо ня стане ні сяродкаў камунікацыі, ні магчымасьцяў хуткае перагрупіроўкі.

Але прыгаданыя магчымыя ўдачы дасьць ворагам Савецкага Саюзу адно ўваход на савецкую прастору ад паўдня. Калі-ж здарыцца йнакш, прымусіць Расею пакінуць Заходнюю Эўропу або Блізкі Усход будзе цяжэй. Давядзецца стварыць і ў Эўропе й на Блізкім Усходзе вялікую перавагу жывых і тэхнічных сілаў і прымушаць доўгатрывалай акцыяй Расею да адступленьне крок за крокам. У апошнім выпадку Расея будзе мець магчымасьць змагацца й паволі адыходзіць плянава і ў поўным парадку.

У сувязі з прыгаданым устае пытаньне: „уся гэтая прастора была-ж ужо аднойчы ў руках ворага СССР у гады 1941-43, чаму-ж тады Расеі ўдалося шчасьліва выйсьці зь бяды?”

Спрычыніліся да гэтага колькі дзейнікаў:

1. У гады 1941-43 СССР меў толькі адзін фронт ваенных дзеяньняў.

2. Расея мела тады магутных саюзьнікаў і іхную неабмяжаваную матарыяльную дапамогу.

3. Палітычныя імкненьні СССР былі добра схаваныя пад маральнаю аўрэоляю Атлянтыцкае Хартыі ейных саюзьнікаў.

IV. Ідэалягічны бок змаганьня.

Напрацягу свайго змаганьня за панаваньне над сьветам Расея выкарыстоўвала шмат розных ідэяў. Сяньня яна выкарыстоўвае дзеля гэтае-ж мэты ідэі камунізму. Грамадзянам заходніх гаспадарстваў падсоўваецца зманлівы міраж розных асабістых карысьцяў, а ў калёніях выкарыстоўваюцца вызвольныя рухі тамтэйшых народаў. Супраць гэтага мэтаду Расеі можна змагацца толькі ейнаю собскаю зброяй. Зброюж гэтую патрапяць адвярнуць у ейны бок адно паняволеныя расейскім імпэрыялізмам народы.

На зманлівую мрою асабістае свабоды й дабрабыту у рамах СССР, народы гэтыя ўстойлівыя, дзякуючы самой-жа Расеі. А расейская рэкляма вызваленьня народаў якраз праз змаганьне з паняволенымі народамі й тэрор, тарнаваны ў дачыненьні да іх, — стаецца што-раз большаю для Расеі небясьпекаю.

Як і ў пару Першае Сусьветнае вайны, гэтак і ў часе Другое, усе паняволеныя народы змагаліся супраць Расеі. Кажны зь іх выяўляў здольнасьці й ахвоту да змаганьня яшчэ і ў тыя часы, калі „афіцыйныя” ворагі ня мелі ўжо даволі маральнае моцы, каб весьці змаганьне далей.

Сьвет вельмі добра памятае, якая была вартасьць нямецка-італьянскіх дывізіяў пад Сталінградам, што змагаліся там за нейкія няясныя, нявыразныя для іх мэты. Якая-ж непамерна большая была-б, раўнуючы да іхнае, вартасьць тэй самай колькасьці дывізіяў беларускіх, украінскіх, каўказкіх ці туркменскіх, што змагаліся-б на гэтай самай прасторы, маючы падтрыманьне ў собскіх краінах, у собскім фізычным бытаваньні?

І якія вынікі мог бы мець ход гэтае самае вайны, калі-б весьці

Міжнацыянальны Антыбальшавіцкі Каардынацыйны Цэнтр

Рэдакцыя нашае газэты зьмяшчала ўжо на ейных балонках ці раз кароткія паведамленьні аб спробах стварэньня шырокае міжнацыянальнае каардынацыйнае арганізацыі дзеля змаганьня з бальшавізмам. Пісалі мы й аб Канфэрэнцыі ў Карлсругэ, і аб г. зв. Парыскай Канфэрэнцыі. Сяньня мы падаем па гэтую тэму большы артыкул, у якім, паводле атрыманых з Эўропы інфармацыяў, мы пастараемся даць нашым чытачом, хоць у скарочаньні, але сыстэматычны прабег перамоваў між прадстаўніцтвамі згаданых нацыянальнасьцяў, якія, пачатыя зь ініцыятывы й намаганьнямі нашага Прэз. М. Амрамчыка, давялі кагадзе да стварэньня г. зв. Міжнацыянальнага Антыбальшавіцкага Каардынацыйнага Цэнтру (МАКЦ).

Як мы ўжо казалі, першая канфэрэнцыя ў гэтай справе адбылася ў Карлсруэ ў Нямеччыне. Канфэрэнцыя гэтая была праведзеная пад старшынствам сп. прэз. Міколы Абрамчыка. Узялі былі ў ёй удзел прадстаўнікі ад Рады БНР, Ураду Грузінскай Дэмакратычнай Рэспублікі й Нацыянальнай Рады і прадстаўнікі выканаўчага органу Украінскай Нацыянальнай Рады. Гэтая канфэрэнцыя ўзгодніла была пагляды сваіх удзельнікаў на справу супольнага змаганьня супраць бальшавізму й сваё дачыненьні да Амэрыканскага Камітэту Змаганьня з Бальшавізмам, а таксама пастанавіла выступіць перад Камітэтам ды іншымі амэрыканскімі дзейнікамі ў справе стварэньня новага, запраўднага каардынацыйнага цэнтру дзеля змаганьня з бальшавізмам, у які маглі-б увайсьці ўсе паняволеныя сяньня бальшавікамі народы.

Удалыя вынікі нарады Карлсруэ спрычыніліся да скіканьня неўзабаве (22 сакавіка — 2 красавіка) новае канфэрэнцыі нацыянальнасьцяў, гэтым разам ужо ў Парыжы. Апрача тых нацыянальных прадстаўнікоў, што сустрэліся былі ў Карлсруэ, у Парыскай нарадзе узялі ўдзел і нацыянальныя прадстаўніцтвы Азарбайджану, Арменіі й Паўночнага Каўказу. Гэткім чынам на Парыскай нарадзе нацыянальнасьцяў паўстала г. зв. Міжнацыянальнае Пагадненьне шасьцёх паняволеных бальшавікамі народаў. Гэтая канфэрэнцыя стварыла таксама свой сталы орган і кантактную камісію.

Прыгаданыя 6 нацыянальнасьцяў пачалі перамовы з Амэрыканскім Камітэтам Вызваленьня ад Бальшавізму ў справе скліканьня супольнай канфэрэнцыі прадстаўнікоў Парыскага пагадненьня із прадстаўнікамі тых нацыянальнасьцяў, якія увайшлі былі ў склад ведамага КЦАБ'у дзеля стварэньня запраўды паважнага міжнацыянальнага каардынацыйнага цэнтру антыбальшавіцкага змаганьня. З гэтай мэтай сёлета ў вясну прыяжджаў у Ню-Ёрк Прэз. Рады ВНР Мікола Абрамчык, які й вёў гэтта ад імя Парыскага Пагадненьня перамовы ў згаданай справе з прадстаўнікамі нацыянальнасьцяў, Амэрыканскім Камітэтам ды іншымі амэрыканскімі палітычнымі дзейнікамі. Сябры Парыскага Пагадненьня былі апрача гэтага апрацавалі супольныя мэмарыял, які й быў даручаны адпаведным амэрыканскім дзейнікам.

Амэрыканскі Камітэт пагадзіўся на скліканьне Парыскім Пагадненьнем новае нарады, якая й адбылася 31-га траўня й 1-га чырвеня сёлета ў Тэгэрнзээ каля Мюнхэну.

Ад беларусаў у канфэрэнцыі бралі ўдзел сп. сп. Прэзыдэнт Мікола Абрамчык, ініцыятар і душа ўсяе справы, С. Кабыш і Ул. Бортнік. Ад КЦАБ'у на канфэрэнцыі прысутнічалі прадстаўнікі расейскіх групаў Кэрэнскі, Нікалаеўскі, Мельгуноў, Антонаў ды інш., а таксама прадстаўнікі нерасейскіх групаў, якія былі ўвайшлі туды. Нарада гэтая адбылася пад старшынствам прадстаўнікоў Амэрыканскага Камітэту сп. сп. Пэча й Аляксандра.

На пачатку канфэрэнцыі удзельнікам быў зачытаны прадстаўніком Парыскага Пагадненьня сп. Навасардзянам (армянін) адмысловы мэмарыял, які падаваў асновы стварэньня новага, запраўднага каардынацыйнага цэнтру. Із згаданымі асновамі не пагадзіліся прадстаўнікі трох расейскіх групаў із складу КЦАБ'у. Ад імя іх сп. Кэрэнскі быў заявіў, што асновы, выпрацаваныя Парыскім Пагадненьнем для іх немагчымыя да прыняцьця й што яны будуць падтрымліваць стары статут КЦАБ'у. Із асновамі Парыскага Пагадненьня, адчак, пагадзілася расейская група Нікалаеўскага — Ліга Змаганьня за Свабоду, а гэтак сама й прадстаўнікі нацыянальнасьцяў, якія ўваходзілі былі ў склад КЦАБ'у. Гэткім чынам, канфэрэнцыя адразу разьбілася на дзьве часткі — з аднога боку прадстаўнікі шасьцёх нацыянальнасьцяў, што падпісалі былі Парыскае Пагадненьне, расейская група Нікалаеўскага й прадстаўнікі чатырох нацыянальнасьцяў, якія ўваходзілі ў КЦАБ, а зь іншага — групы Кэрэнскага, Мельгунова й СБОНР (уласаўцы), а таксама група армянскіх фэдэралістых Саауні. Пастаноўленае было выбраць тады адмысловую камісію дзеля спробаў пагадненьня згаданых дзьвух бакоў, якая мелася складацца з шасьцёх прадстаўнікоў ад Парыскага Пагадненьня й шасьцёх ад КЦАБ'у. Яны й былі выбраныя, апрача трох прадстаўнікоў ад г. зв. апазыцыі Кэрэнскага, які зажадаў, каб перад выбарамі прадстаўнікоў КЦАБ папоўніўся „фэдэралістымі" ад розных нацыянальнасьцяў, у тым ліку й ад татар, башкіраў, калмыкаў ды інш. Адчак, група Нікалаеўскага й прадстаўнікі нацыянальнасьцяў із складу КЦАБ'у прапанову Кэрэнскага адкінулі. Тады Кэрэнскі абвесьціў сваю групу „праўдзівым КЦАБ'ам" і пакінуў паседжаньне. Адчак, паміначочы усе цяжкасьці, камісія была ўсёткі выбраная.

Дзякуючы няпрымірымай пазыцыі Кэрэнскага КЦАБ гэткім чынам, раскалоўся на дзьве варожыя сабе часткі. Паўсталі два КЦАБ'ы, як іх назвалі ў Мюнхэне — Першы, гэта група Нікалаеўскага й нацыяналы й Другі — гэта групы Кэрэнскага, Мельгунова й СБОНР, на чале якога стаіць Антонаў, ды армянская група „Саауні". Гэты другі КЦАБ не пагадзіўся з статутам Парыскага Пагадненьня, спыніў перамовы й пачаў дабіраць у свой склад рознае масьці „фэдэралістых". Між іншага, ад „беларускіх" фэдэралістых паклікання у КЦАБ нум. 2 прадстаўнікі ад нядаўна створанае расейцамі „арганізацыі", г. зв. „Беларускага Дэмакратычнага Аб'еднаньня", на чале якога стаіць ведамы Рэпнін.

Калі 2-гі КЦАБ канчальна парваў быў із Парыскім Пагадненьнем, прадстаўнікі нацыянальнасьцяў, што увайшлі ў ягоны склад пачалі далейшыя перамовы із 1-ым КЦАБ'ам — групай Нікалаеўскага й нацыяналамі, якія складалі бальшыню былога КЦАБ'у. Пасьля даўгіх дыскусіяў 1-шы КЦАБ пагадзіўся з палітычнаю асноваю і праэктам статуту Парыскага Пагадненьня й гэткім чынам, дарма што ўсе перашкоды з боку расейцаў Кэрэнскага, новы каардынацыйны цэнтар арганізаваўся. У ягоны склад уваходзяць: Беларусы БНР-аўскай арыентацыі, украінцы з Украінскай Нацыянальнай Рады, найпаважнейшыя палітычныя групы Грузінаў, Армянаў, Азарбайджану, Паўночнага Каўказу, Туркестану й расейская Ліга Нікалаеўскага. Новы цэнтар атрымаў назоў Міжнацыянальнага Антыбальшавіцкага Каардынацыйнага Цэнтру (МАКЦ).

Паводле прынятага статуту МАКЦ, аставалася толькі выбраць выканаўчы орган Бюро МАКЦ. Адчак, справа гэтая была адкладзеная ў сувязі з атрыманьнем паведамленьня аб прыездзе ў Мюнхэн у справе новапаўсталага МАКЦ кіраўніка нацыянальных справаў пры Амэрыканскім Камітэце сп. Кунігольма й сябры Камітэту сп. Кэйлі.

Аб далейшым ходзе падзеяў у гэтай так важнай для ўсіх справе будзем старацца дакладна інфармаваць нашых чытачоў у кажным нумары „Беларуса".

Ніжэй падаем статут МАКЦ:

Міжнацыянальны Антыбальшавіцкі Каардынацыйны Цэнтар.

1. Агульныя палажэньні.

МАКЦ стварaецца дзеля арганізацыі й каардынацыі антыбальшавіцкае працы, накіраванай на падрыхтаваньне ліквідацыі супрацьнароднай камуністычнай дыктатуры, г. зн. працы, якая адчыніць шлях да вызваленьня ўсіх народаў, што засяляюць прастору сяньняшняга СССР і да ўстанаўленьня дэмакратычнага ладу, які адказвае спадзяваньням гэтых народаў.

МАКЦ будуецца на шырака палітычнай базе: дэмакратычная эміграцыі ўсіх народаў Савецкага Саюзу павінны быць, паводле магчымасьці, прадстаўленыя ў гэтым цэнтры.

Да ўдзелу у МАКЦ не дапушчаюцца групоўкі, якія імкнуцца да аднаўленьня да-рэвалюцыйнага ладу й устанаўленьню той ці іншай таталітарнай дыктатуры, або да абмяжаваньня права народаў вырашаць аб сваім лёсе, а таксама тыя групоўкі, якія вядуць прапаганду нацыянальнай ненавісьці або імкнуцца да вырашэньня нацыянальнага пытаньня, ня лічачыся з воляю свайго народу.

Выходзячы з прынцыпу аб праве народаў свабодна вырашаць свой лёс і сыцьвярджаючы, што галоўным заданьнем МАКЦ зьяўляецца змаганьне за зьнішчэньне камуністычнай дыктатуры, удзельнікі цэнтру, якія маюць розныя пагляды на спосабы вырашэньня міжнацыянальных дачыненьняў сярод народаў сяньняшняга СССР, захоўваюць за сабой права бараніць гэтыя свае розныя пагляды, узаемна забавязваючыся талерацыйна ставіцца да поглядаў сваіх партнэраў.

МАКЦ зьяўляецца органам каардынацыі змаганьня за свабоду народаў, якія засяляюць прастору Савецкага Саюзу, але не агульным задзіночаньнем эміграцыі. Арганізацыі, якія ўваходзяць у гэты цэнтар не разглядаюць сябе як зародкі будучых дзяржаўных органаў. Залежна ад гэтага, уваход у склад цэнтру тых ці іншых новых арганізацыяў абумоўліваецца прызнаньнем імі прыгаданага вышэй прынцыпу.

2. Палітычная платформа.

Выходзячы з апавешчаных Арганізацыяй Задзіночаных Нацыяў прынцыпаў правоў чалавека й грамадзяніна, МАКЦ пакладае ў аснову сваё дзейнасьці гэткую палітычную платформу:

1. Няпрымірлівае змаганьне з камуністычнай дыктатурай аж да поўнага зьнішчэньня яе.

2. Правядзеньне прынцыпу пасьлядоўнага народаўладзтва.

3. Наданьне ўсім грамадзянам, бяз розьніцы нацыянальнасьці, веравызнаньня й роду усёй паўніні палітычных і грамадзянскіх правоў.

4. Свабода сумленьня й рэлігі.

5. Ліквідацыя эксплуатацыі чалавека чалавекам, партыяй ці дзяржавай й падпарадкаваньне палітыкі гаспадарства інтарэсам свабоднага разьвіцьця чалавека й узьняцьця матарыяльнага й культурнага ўзроўня жыцьця народаў.

6. Зьнішчэньне сыстэмы тэрору й гвалту. Зьнішчэньне канцлягероў і усіх формаў нявольніцкае прымусовае працы. Вызваленьне палітычных вязьняў. Зварот на радзіму рэпрэсаваных і ахвяраў масавых дэпартацыяў.

7. Недапушчэньне пасьля зьнішчэньня дыктатуры палітыкі помсты.

8. Зьнясеньне прымусовае сыстэмы калгасаў, а таксама прымусовых пастаўкаў. Перадача зямлі сялянам з пераданьнем ім права свабоднага выбару формаў ўладаньня й карыстаньня зямлёй.

9. Вызваленьне творчае дзейнасьці й культурнага жыцьця народаў ад усіх формаў дзяржаўнага прымусу.

10. Ліквідацыя прымусовых актаў агрэсыўнай вонкавай палітыкі савецкай дыктатуры й устанаўленьне міждзяржаўных межаў у згодзе із жаданьнем жыхарства.

3. Арганізацыйныя прынцыпы.

У аснову пабудовы цэнтра кладуцца гэткія прынцыпы:

1. Роўныя правы й аўтаномія усіх групаў, якія уваходзяць у склад цэнтру.

2. Прынцып каардынацыі (узгадненьня), а не цэнтральнага кіраўцтва.

Агульнымі заданьнямі Цэнтру зьяўляюцца:

а) распрацаваньне агульных падставаў псыхалягічнага змаганьня й супраць-бальшавіцкай прапаганды.

б) узгадненьне дзейнасьці, апрацаванай наасобнымі нацыянальнымі групамі, якія ўваходзяць у склад Цэнтру.

в) устанаўленьне салідарнасьці, узаемнага разуменьня й ляяльнага супрацоўніцтва паміж асобнымі нацыянальнымі групамі Цэнтру.

Дзеля выпрацаваньня пляну працы й функцыяваньня Цэнтру ствараецца Тымчасовы Арганізацыйны Камітэт, які працуе на аснове прынцыпа ўзгадненьня.

Як нас паведамілі кагадзе зь Мюнхэну, калегія БЦР, на чале з інж. Русаком, вынесла, быццам, пастанову аб уступленьні ў КЦАБ. Пастанова пацьверджаная Астроўскім. Дэлегатамі для перамоваў вызначаны „падпалкоўнік" Зарэчны, „маёр" Сенька й „капітан" Попка.

Кэрэнскі, як чуваць, прыняў ужо іх разам з Рэпніным у свой „каўчэг".

Тымчасам, СБОНР (уласаўцы) таксама раскалоліся на дзьве часткі. Меншая, з палк. Антонавым на чале, далучылася да г. зв. 2-га КЦАБ'у Кэрэнскага, а бальшая — арыентуецца на Нікалаеўскага.

яе не ў імя адно зьмены ураду й нутраное пабудовы жыцьця СССР паводле рацэпты „Адзінае Недзялімае Расеі"? Ніякая чужая акупацыя не патрапіць апанаваць прасторы СССР і займаць іх так доўга, каб накінуць і ўмацаваць у Расеі які-колечы дзяржаўны лад. Бяз розьніцы, які быў-бы склад ўраду, складзенага загадзя, на чужыне, — у часе самое акцыі на прасторах СССР вырашальнае значэньне ў гэтай справе будуць мець расейскія ваенныя дзейнікі й ніхто іншы.

Як пакаленьне чырвоных камандзераў, гэтак і пакаленьне вайсковых г. зв. „белага" паходжаньня, ня ведаюць ніякага іншага ладу, апрача палітычна-таталітарнага. А гэты лад ніколі не ўтрымаецца надаўжэй бяз бліскучых ваенных удачаў на міжнароднай арэне.

Вядзеньне вайны з Расеяй адно ў імя зьмены ейнага ураду мела-б гэткія вельмі няўдалыя вынікі:

1. Для самога расейскага народу гэткая вайна ператварылася-б у даўгое, бясконцае грамадзянскае хаданьне з чужой інтэрвэнцыяй у ягоныя нутраныя справы. У згаданым ходаньні сымпатыі расейскага народу ў рэшце-рэштаў (як заўсёды) перахіляліся-б на старану бальшавіцкае ўлады, як улады чыста-расейскае. Гэткая зьявішча мы ўжо назіралі ў гадох 1918-20, а таксама й 1943-44.

2. Гэткая мэта змаганьня пазбаўляе паняволеныя народы ўсякага жаданьня змагацца й супрацоўнічаць з заходнімі гаспадарствамі.

3. Для заходніх дзяржаваў застаецца нязьменнаю пагроза расейскае агрэсіі й ейнага заўсёднага імкненьня да панаваньня над сьветам.

Паняволеныя перад 1939 г. Расеяй народы складаюць частку ейнае ваенное моцы. Другую гэткую частку складаюць народы, паняволеныя ёю пасьля 1945 г. Сяньня абедзьве гэтыя часткі знаходзяцца ў руках Расеі і гэта дае ёй наважнасьць змагацца за панаваньне над сьветам.

Дагэтуль, каб абяшкодзіць ворага й вырваць зброю зь ягоных рук, патрэбныя былі ягоная параза на полі змаганьня й зьнішчэньне ягонае ваеннае прамысловасьці.

Сяньня гэткае абязброеньне ворага зьяўляецца адно сымбалічным актам і нікога й ні перад кім не забясьпечвае.

Адзіным спосабам трывалага абязброеньня ворага й вырваньня з карэньнем усяго, што пагражае чалавецтву небясьпекаю, можа быць сяньня толькі вызваленьне в пад захопніцкае моцы СССР незьлічаных мільёнаў паняволенага ім жыхарства, іхнае жывое масы, а таксама іншых ваенных магчымасьцяў, чарпаных з прастораў, заселеных паняволенымі народамі.

Толькі таму, што яна мае гэтыя „нічыя" мільёны жывое людзкое масы, Расея адважваецца супроцьставіць ўсяму сьвету й мроіць апанаваць яго. І пакуль згаданая „нічыя" моц ня будзе вызваленая і пастаўленая на варце свабоды народаў і супакою сьвету, датуль сьвет супакою мець ня будзе.

Расея-ж выкарыстае тую зброю, што лёс паклаў ёй у рукі. З дапамогаю паняволеных ёй сяньня мільёнаў, яна ніколі ня спыніцца намагацца, каб апанаваць усім сьветам. Але яна не ўлічвае, здаецца, аднаго — па чыім баку жадае змагацца й будзе змагацца ўся згаданая сіла паняволеных народаў?

Імкненьні усіх гэтых народаў зьвязаныя непарыўнымі сувязямі з народамі й дзяржавамі Захаду. Гэтую праўду добра разумеюць усе колы, усе асяродзьзі кажнага з паняволеных Расеяй народаў. Але побач з гэтым, кажны із згаданых народаў мае ўсе прычыны не давяраць Захаду, які ці раз ужо быў іх балюча зьвёў і расчараваў, і зь якім яны баяцца дзеля гэтага супрацоўнічаць.

Вось-жа каб забясьпечыць усім паняволеным народам беспаваротнае, наважнае выступленьне супраць Расеі, заходнія дзяржавы мусяць адкрыта пайсьці па лініі вызваленьня гэтых народаў й яшчэ перад вырашальнымі падзеямі выявіць гэтую сваю ахвоту ці наважнасьць тымі ці іншымі канкрэтнымі мерапрыемствамі, каб раз назаўсёды выбіць магутны козыр — ваенны патэнцыял паняволеных народаў — з рук Расеі.

(Канец)

Беларускія скокі

Крыніцаю, асноваю, глебаю ўсяго танцавальнага сусьветнага мастацтва, балету — ёсьць **народны танец**. Ягонае карэньне ці зерне можна адшукаць навет у найбольш модных сучасных танцах, накшталт амэрыканскае гугі-вугі, блюзу, сьвінгі й г. д.

Назіраючы народныя скокі розных народаў, харэографы-навукоўцы, якія дасьледваюць танцавальнае мастацтва, прыйшлі да цікавых высноваў, што кажны танец вельмі дакладна й выразна адлюстроўвае ў сваіх руках, тэмпе й мэлёдыі характар таго ці іншага краю, таго ці іншага народу. Нат больш, ня толькі народны характар, але й геаграфічнае палажэньне краіны, ейная прырода, умовы жыцьця ейнага народу, — усё гэта адлюстраванае ў танцы. Гэтак, прыкладам, танцы паўночных народаў пераважна павольныя, простыя ў рухах, паважныя. Яны цалкам згодныя й з усім характарам паўночнага жыхара, спосабам вонага жыцьця, ягонай цяжкой вопраткай, як і з суворую паўночнаю прыродаю. Зусім інакш выглядаюць танцы паўдзённых народаў зь іхнаю лёгкасьцяй, жвавасьцяй, тэмпэрамантам. І таму кажны народны танец — гэта самперш выяўленьне нацыянальных свомасьцяў, своеасаблівасьці пасобных народаў. Вясёлая, нязвычайна хуткая тарантэла характарная для нэапалітанца, пышлівы, ганарлівы паляняз — для польскага магната, войстрае паводле рытмікі, тэмпэраментнае балера — для гішпанца й г. д. Сучасныя амэрыканскія-ж танцы, накшталт гугі-вугі, адразу здраджваюць свае бясспрэчнае афрыканскае паходжаньне.

Выпучна пераканальным прыкладам чыста-асабістых свомасьцяў натуры танцу можа быць вальс. На сваёй радзіме — Нямеччыне — ён, як і тыя, што яго стварылі, паважны, стрыманы, запраўды традыцыйны. У Аўстрыі — ён ужо лёгкі, бліскучы, юнацкі, іскрысты, як тое віно, гэтта ён ужо ня проста вальс, **а венскі вальс**. Ды і ў кажнай краіне вальс жыве сваім жыцьцём, насычаны іншымі настроямі й перажываньнямі, у залежнасьці ад характару таго ці іншага народу. Наагул, характарнасьць — галоўная якасьць кажнага танцу. І таму ніхто так не патрапіць скакаць мазурку, як палякі, гапака, як украінцы, лявоніху — як нашы беларусы.

Беларускія скокі — гэта адзін з цікавейшых разьдзелаў сусьветнае народнае танцавальнае творчасьці, танцавальнага народнага мастацтва. На жаль, яны нагэтулькі мала ведамыя, нагэтулькі мала апісаныя й пашыраныя сярод іншых нацыянальнасьцяў, што ў шмат каго складаецца ўражаньне, быццам, калі беларус — дык і скакаць ён мусіць адно „Лявоніху". На самай справе, нашая „Лявоніха" — гэта толькі адзін із шматлікіх беларускіх народных танцаў, не абавязкава навет найбольш для беларуса характарны. Бо беларусы ведаюць вельмі шмат нязвычайна цікавых і разнастайных танцаў. Значаньне іхнае, аднак зусім ня ў гэтай колькасьці. Найцікавейшае ў нашых танцах, на маю думку, старадаўнасьць іхнага паходжаньня, якнайбольш выразная залежнасьць кажнага беларускага народнага танцу ад жыцьця тых, хто іх выконвае. У беларусаў блізу няма скокаў вось так сабе, бяз нейкае глыбейшае „падставы". Калі навукоўцы пачалі былі распрацоўваць тэорыю паходжаньня танцу ад штодзённае працы, найлепшыя, найбольш пераканальныя прыклады справядлівасьці гэтае тэорыі былі імі быццам знойдзеныя якраз у танцах беларускага народу. Шмат якія беларускія скокі й дагэтуль ня згубілі свае арганічнае, кроўнае сувязі з працаю, з найстарэйшымі працоўнымі працэсамі сваіх продкаў. Гэтак - танец **„Талока"** — бярэ свой пачатак ад старадаўнага ладу жыцьця нашага народу, калі ён жыў „радамі", грамадамі, а таму і ўсю працу выконваў грамадою, талакою. Танец **„Таўкачыкі"** — адлюстроўвае розныя моманты землярobства, танец **„Шастак"** — малацьбу, танец **„Касец"** — рухі касьбы й сенаваньня, танец **„Лянок"** — адлюстроўвае увесь працэс старое ў нас, як сьвет і шырака дасяньня пашыранае ільнянное культуры, улучаючы сеяньне, ірваньне, абіваньне, трапаньне ільну, праданьне, тканьне й навет шыцьцё. Навет гэткі нібы, жартоўны танец, як **„Бульба"** пабудаваны на зусім паважных і нялёгкіх рухах, што нагадваюць капаньне ў гародзе бульбы нашымі жанчынамі й дзяўчатамі, а таму й выконваецца гэты танец якраз толькі імі.

Цэлы шэраг танцаў (у гэтым ліку й прыгаданыя) выяўляе й **магічныя** элемэнты нашае старое землярobскае культуры, нясе функцыю старадаўных анімістычных абрадаў календарнага году. Гэтак купальскае скаканьне праз вогнішча мае ачышчальнае й сямейна-абрадавае значэньне. Сямейна-абрадавае значэньне (плоднасьць сям'і) мае й танец **„Падушачка"** — карагод, дзе дзяўчына выбірае хлапца, **„Юрачка"** — які паказвае жаніцьба пераборлівага хлапца, танец **„Казёл"**, як і усе абрадавыя гульні з казою й козелем на Каляды й сустракаючы вясну. Гэтыя апошнія ўжо зусім выразна прысьвечаныя Козелю-богу жыцьця (прыгадаем гэтта старагрэцкага мітапягічнага фаўна). Адзін з найбольш па-

(Канец на 4-й бал.)

БЕЛАРУСКІЯ СКОКІ

пулярных нашых танцаў **„Мяцеліца"** таксама, бяссумлеўна, паходзіць ад магічных заклінаньняў злога бога маразоў ды мяцеліцаў Зюзі.

Апрача згаданых чыста навукова-гістарычных рысаў, беларускія народныя скокі маюць і вельмі паважнае **этнаграфічнае значаньне,** якое ляжыць у іхнай **своеасаблівасьці** й **традыцыйнасьці.** Сьціплы й спакойны паводле свае натуры беларус, скачучы, быццам перараджаецца ў зусім іншага чалавека, выяўляе тую частку свае натуры, якая звычайна схаваная недзе ў глыбінях ягонае істоты й якую ён старанна хавае. Наглядальніку, які яго мала ведае, можа здацца, што беларус у танцы й беларус, якога ён пазнаў у штодзённым жыцьці — дзьве зусім розныя істоты. Бо паважны й спакойны беларус робіцца ў танцы вясёлым навет, гарэзьлівым. Блізу ўсе беларускія народныя танцы насычаныя гумарам, весялосьцяй, бадзёрасьцяй, ды маюць яшчэ й **прыпеўкі,** гэткія сакавітыя, што некаторыя зь іх і пісаць даводзіцца праз ..... Ёсьць у нас і адмыслова гумарыстычныя, камічныя танцы, як **„Мікіта"** — жарт над залішне пераборлівым дзяцюком, **„Гусар" — жарт над** маскалём-салдатам, **„Полька-Грасуха"** — жарт над занадта фарсістай харашухай ды інш.

Цяжкія працоўныя рухі набываюць у беларускіх народных танцах як „Бульба", „Шастак", „Талака", „Лянок" ды інш. лёгкасьць' вясёласьць, прывабнасьць. Тут выяўляецца імкненьне паказаць гэтак свомую беларусу рысу — працаздольнасьць, ахвочасьць, вялікую любасьць да працы.

Шэраг скокаў пабудованы цалкам на імправізацыі, на своеасаблівым спаборніцтве ў танцы, на здольнасьці прыдумляць розныя новыя, нечаканыя хвігуры й крокі. Гэткі, прыкладам, танец "Растрападка", дзе кажны скача, як хоча. **"Гняваш"** і улюблёная **"Лявоніха",** якая сталася клясычным беларускім танцам і налічвае да 100 згаданых народных хвігурных імправізацыяў, якія у бальшыні ужо набылі правы традыцыі. Уся якраз цікавасьць гэтага танцу ў тым, што ягоная аснова — **кола-круг,** дае ў сваіх разыходжаньня у бакі базьліч каляровых, разнастайных камбінацыяў ды варыяцыяў. Другім гэткім „клясычным" паводле свае прыгажосьці й багацьцю імправізацыйнага майстэрства зьяўляецца танец **"Крыжачок"** або **"Кружачок".** Калі „Лявоніха" пабудаваная на коле дык характэрная для "Крыжачка" хвігура — гэта **зорка,** якая меніцца ў дзясятках розных перакрыжаваньняў, зорных вузораў-праменьняў, што адыходзяць ад асноўнае зоркі ў розныя бакі.

Усе беларускія скокі, як мы ўжо казалі, глыбака асэнсаваныя. Беларусы ня скачуць, абы толькі скакаць. Таму, калі танец не зьвязаны з працоўнымі працэсамі, ён зьяўляецца абрадаваю **гульнёю, ігрышчам.** У гэтым зноў выяўляюцца старавечныя традыцыі нашага народу й ягоная вернасьць гэтым традыцыям. Згаданы ігравы характар беларускага народнага танцу, трэба думаць, стаўся аднэю з прычынаў таго, што Беларусы ведаюць толькі масавыя скокі, й чым больш у іх удзельнікаў, тым прыгажэйшы й калярытнейшы сам танец. Мне асабіста ведамы толькі адзін добры й пашыраны салёвы беларускі танец — **„Бычок",** які таксама захоўвае сувязь з працоўнымі момантамі беларускага жыцьця й зьяўляецца танцам пастуха із галоўнаю роляю, аддадзенай пастушай пузе.

Ігравы характар беларускіх скокаў падкрэсьліваецца яшчэ й манераю скакаць пад **сьпеў,** пад розныя прыпеўкі, куплеты, часта кароткія, ды затое вельмі сакаўныя.

Кульмінацыйнаю вяршыняю імпэтнасьці, тэмпэрамэнтнасьці беларускіх народных танцаў зьяўляюцца танцы **„Калаўрот",** а асабліва папулярная й улюбёная **„Мяцеліца".** Калі нашую „Лявоніху" можна назваць вузорам танцавальнае красы, дык „Мяцеліца" — гэта вузор эмацыяльнасьці ў мастацтве. У гэтым сэнсе яна можа сьмела спаборнічаць із танцамі найбольш гарачых паўдзённых народаў. Як сьветчыць і сам назоў — „Мяцеліца", гэта танец бураве́ю, імклівае завірухі, сьнежнае мяцеліцы. Неабходным рэквізытам гэтага танцу — белыя, даўгія ручнікі. Із усьцяж нарастаючым тэмпам скоку, гэтыя ручнікі ў руках танцораў даюць поўнае ўражаньне „хмельнае" сьнежнае віхуры.

Беларускі народны танец вельмі каштоўны з кажнага гледзішча — і з старадаўнага паходжаньня, з традыцыі, з багацьця мэлёдыяў і рухаў і із свае зьмястоўнасьці, з мастацкасьці формы й эмацыянальнасьці.

І таму тут, на эміграцыі мы не павінны забывацца аб разнастайнасьці й харастве нашага народнага танцавальнага мастацтва, а намагацца пры кажнай нагодзе адраджаць і паказваць яго.

М. Куліковіч

ЯШЧЭ ЦЯЖЭЙШАЕ ЯРМО

Няцікавыя пленумы камуністых Беларусі — Абыякавасьць камсамольцаў — Масква вымагае забясьпечаньня ўраджаю ўсімі сродкамі — У большасьці акругаў Беларусі ня выкананы пасяўны плян

Цэнтральны камітэт камуністычнае партыі Беларусі, пасьля атрыманьня „рашэньняў" пленумаў усіх райкомаў, гаркомаў і абкомаў, таксама адбыў свой чарговы травенскі пленум. Як заўсёды апошнім часам, на ім нічога паважнейшага не адбылося й мінуў ён няцікава. На парадку дня было пытаньне аб кіраўніцтве працай камсамолу й сельска гаспадарчыя пытаньні: дагляд пасеваў, збор ураджаю й „загатоўка сельска-гаспадарчае вытворчасьці для наступнае восені і зімы".

Із спрэчкаў аб дзейнасьці **камсамолу** адзначым толькі, што цяпер ў камсамоле на Беларусі згуртавана ўсяго 319.743 моладзі. Гэтая лічба не задавальняе цэнтральны камітэт і камсамольскія кіраўнікі атрымалі вялікі „наганяй", а некаторыя й срогія папераджальныя вымовы. Аднак, асабліва характэрны тут той факт, што навет і гэтая незадавальняючая лічба „росту" камсамолу (да таго мусім адцеміць, што гэта найменшы лік у працэнтавым дачыненьні да агульнага ліку моладзі паміж усіх савецкіх рэспублікаў), як адзначана на пленуме, „хавае ў сваіх шэрагах рэшткі нацфашыстаўскае моладзі, якая прыкрыўшыся камсамольскімі пасьветчаньнямі, ня спыніла свае шкоднае дывэрсыйнае, наскрозь варожае нацыянал-фашыстаўскае працы". Гэтак падае бальшавіцкая прэса, а з вестак БІБ мы ведаем, што й згаданы лік бел. камсамольцаў, — гэта пераважна загнаная прымусова ў камсамол беларуская моладзь, якая зусім ня прыймае бальшавіцкае ідэалёгіі, апрача паасобных рэнэгатаў ды моладзі, што панаехала на Беларусь з Масквоўшчыны. Таму паданая лічба камсамольцаў у запраўднасьці не адказвае становішчу арганізацыі. Сакратар ЦК Кампартыі так проста й сказаў, што камсамол не замацаваўся арганізацыйна, што ў працы камсамолу поўна недахопаў, а камсамольцы ставяцца да „галоўных ідэалёгічна-палітычных пытаньняў абыякава". Лік-жа **захопленай,** па камуністычнаму выхаванай, адданай „партыі і ўраду" моладзі ў камсамоле зусім малы.

Цікавейшымі былі даклады аб **сельска-гаспадарчым становішчы** Беларусі. Хаця ў Беларусі сяньня апрацоўваецца прыблізна 2/3 ворыва але й для апрацоўкі гэтае часткі гоняў даводзіцца выганяць у поле ўсіх сялян, што засталіся пасьля чыстак і дэпартацыяў. Сёлета савецкая прэса Беларусі і пяць радыёстанцыяў надавалі асаблівую ўвагу й мейсца й пасяўной кампаніі. З практыкі назіраньня за дзейнасьцю бальшавікоў на акупаванй Беларусі можна сьцьвердзіць толькі тое, што новыя бальшавіцкія гаспадары хочуць у кажным выпадку забясьпечыць восеньскі ўраджай. Голад, які адчувалі папярэдняе зімы гарады ня толькі Беларусі, але й шмат якіх іншых частак СССР, які бальшавікі прабавалі палагодзіць „амністыяй", паніжэньнем цэнаў і адміністрацыйнымі рэформамі, змушае акупантаў за ўсялякую цану забясьпечыць гарадзкое жыхарства харчамі на наступную зіму. Але калі чалавек мае адну куртатую, старую, абарваную коўдру, дык заўсёды будзе так, што як ні накрывайся, голымі застануцца або ногі, або галава. Гэтак і тутка: турбуючыся аб харчох для работнікаў места, новыя, пасталінскія валадары накладаюць найцяжэйшае ярмо на калгасьнікаў. На Беларусі сёлета ў складзе трактарыстак было звыш 65% дзяўчат, а гарацьконьмі змушалі па чарзе й даярак, і сьвінарак ды іншых выканальніцаў „адмысловых заданьняў", якія навет звальняюцца ўзімку ад працы на лесанарыхтоўках. Трактарыстыя-ж працавалі прымусова ў дзьве зьмены, навет уначы.

Як-жа ўдалося камуністым загарацьды засеяць гоні акупаванае Беларусі? Згодна дадзеных перадавіцаў „Зьвязды", „Сов. Белоруссии" і „Калгасьніка Беларусі" ды афіцыйнае „зводкі", на 25. траўня с. г. плян засеву ня быў выканаы ні ў аднэй акрузе, хоць вясна сёлета была надзвычайна раньняя і пасьля кароткае хвалі пахаладаньня й невялічкіх прымаразкаў на пачатку траўня, надвор'е стаяла цёплае й вельмі спрыяльнае для сельска-гаспадарчых працаў. Найгорш пасеўныя працы выкананыя ў Віцебскай і Магілеўскай акругах, дзе нявыканана навет палова працаў паводле пляну, дзе органы партыі й саветаў „недапушчальна дрэнна падрыхтаваліся да пасяўной акцыі". Ня лепш, або адно крыху вышэйшыя проценты выкананьня пляну й у іншых акругах і толькі ў Берасьцейскай праца набліжаецца да выкананьня на 90%. **Нягледзячы на ўсе загады і ціск з гары, плян пасеваў ня выкананы** і, відаць, ужо й ня будзе выкананы цалкам нідзе.

-віч.

(Канец будзе)

З Беларускага Жыцьця

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ У ВІНІПЭГУ (КАНАДА)

15-га травеня сёлета сябры беларускае калёніі ў Вініпэгу ў Канадзе бралі актыўны ўдзел у сьвяце „Canadian Citizenship Day". Сьвяточная урачыстасьць адбывалася ў будынку парляманту, з удзелам прадстаўнікоў ад 35-х нацыяў. Сьвяткаваньне вельмі добра ўдалося й пакінула прыемнае ўражаньне на ўсіх удзельніках.

5-га чырвеня беларусы Вініпэгу ўдзельнічалі ў парадзе з нагоды адкрыцьця „Red River Exhibition". Надвор'е ў дзень параду было цудоўнае й дзясяткі тысячаў гледачоў запоўнілі былі вуліцы места й балконы дамоў. Беларускую групу рэпрэзэнтавала ў парадзе дэлегацыя із сьцягам — сьцяганоша й дзьве дзяўчыны ў прыгожай нацыянальнай вопратцы. І яны, і ўсе нацыянальныя дэлегацыі із сваймі рознакалёрнымі сьцягамі й мазаікай нацыянальных вопраткаў выклікалі буру воплескаў гледачоў. На заканчэньне згаданае выстаўкі, якая адбывалася ў часе ад 6-га да 13-га чырвеня г. г. у Вініпэгу, управа выстаўкі была запрасіла прадстаўнікоў колькіх нацыянальных групаў выступіць на супольным міжнацыянальным канцэрце, які быў наладжаны ў рамках „All Nations Day" (Дню Усіх Нацыяў), 12-га чырвеня. Канцэрт гэты складаўся з танцаў і песьняў розных народаў. Беларуская група належна рэпрэзэнтавала на ім наш народ чароўнымі беларускімі песьнямі. Ведамыя й канадыйскаму беларускаму грамадзтву й шырокім колам чужых браты Радчанкі — тэнар Міхась і акардыяністы Аляксандар нязвычайна прыгожа выканалі колькі беларускіх песьняў. Асабліва падабаўся тысячам слухачоў рэдкі паводле сілы й чысьціні голас Міхася Радчанкі, які яшчэ раз уславіў быў сваймі песьнямі імя роднае Беларусі.

І ПАПЛЫЛІ РОДНЫЯ МЭЛЁДЫІ...

24.5. г. г. ад 7.30 да 8.30 гадз. аўстралійскае радыё й спалучаныя ізь ім радыёстанцыі ізноў перадавалі на кароткіх хвалях весткі аб Беларусі й беларускія песьні. Дыктарам на галоўнай станцыі быў і гэтым разам вядомы ўжо нам прыяцель Беларусі — сп. Р. Гойдэль.

Ён пачаў перадачу словамі: „А цяпер гадзіна беларускіх песьняў. Але спачатку падамо вам колькі вестак пра Беларусь. Гэта край, які знаходзіцца між Польшчай, Украінай і Расеяй. Жыхароў ён мае 18 мільёнаў. Праваслаўных каля 80% і каля 20% каталікаў. Гэта вельмі пабожны, ціхі, гасьцінны й сумленны народ. Прырода Беларусі вельмі багатая, асабліва шмат там вялікіх лясоў-пушчаў. Да 18 ст. Беларусь мела іншы назоў, яна звалася Вялікім Князьтвам Літоўскім зь Вялікімі Князямі Вітаўтам, Гедымінам ды інш. на чале. У 1918 г., 25-га Сакавіка, Усебеларускі Конгрэс у Менску прагаласіў Беларусь Незалежнай Дэмакратычнай Народнай Рэспублікай. Але ў 1920 г. прыйшла бальшавіцкая навала й у 1921 г. Беларусь была падзеленая між Расеяй і Польшчай. Беларускі Народ адказаў на гэта вялікім Слуцкім паўстаньнем, бароначы сваю Незалежнасьць супраць акупантаў. Ды й пасьля беларускі народ ня раз паўставаў як супраць бальшавікоў, так і супраць палякоў. Яшчэ пазьней у Беларусь прышлі нямецкія горды, супраць якіх беларусы таксама змагаліся парознаму, да партызанскае вайны улучна. Але бальшавіцкі неўзабаве ізноў занялі Беларусь, і шмат ейных патрыётаў пайшлі на выгнаньне, у эміграцыю, яшчэ-ж больш — сталіся ахвярамі бальшавікоў.

Беларускі народ вельмі музыкальны. Усе свае радасьці, а таксама сваю бяду й гора ён вылівае ў песьнях. Нядаўна ў Бэльгіі памёр слаўны беларускі кампазытар Сп. М. Равенскі, які апрацаваў быў шмат прыгожых беларускіх народных песьняў.

Цяпер вы й пачуеце некалькі зь іх.

І паплылі мілагучныя, родныя мэлёдыі ў сьвет. Кажная песьня паясьнялася ня толькі што да ейнага зьместу, але й мастацкага афармленьня. У канцы перадачы сп. Р. Гойдэль ізноў павышаным і ўсхваляваным голасам абвесьціў: „А цяпер вы пачуеце праяву рэлігійнае душы Беларускага народу, ягоны Царкоўны гімн „Магутны Божа". (словы паэткі Арсеньневай, музыка камп. М. Равенскага) ды — Беларускі Нацыянальны гімн.

Ці-ж трэба некаму гаварыць, што ўсе мы плакалі, як дзеці, слухаючы гэтыя нашыя духовыя скарбы ў далёкай Аўстраліі! Мы ўсе дзякуем Госпаду Богу за Ягоную Ласку да нас, а таксама вечна будзем удзячныя нашаму прыяцелю, аўстралійцу — сп. Р. Гойдэлю. Няхай Усемагутны ўзнагародзіць яго.

Беларускі вэтэран

КАРАНАЦЫЯ АЛЬЖБЕТЫ II І БЕЛАРУСЫ

БРАДФОРД. У вялікіх урачыстасьцях ангельскага народу ў сувязі з каранацыяй іх маладой каралевы Альжбеты II прынялі ўдзел і беларусы. Гэтак у Брадфордзе, 31-га травеня, а. Аляксандар Крыт адслужыў урачысты малебен пасьля Літургіі за здароўе й памыснасьць маладое каралевы. Прысутныя былі амаль усе нашы суродзічы, як мясцовыя, так і з бліжэйшых ваколіцаў.

МАНЧЭСТАР. Дзень Каранацыі тут быў адзначаны асабліва ўрачыста 2-га чырвеня. Саборную Багаслужбу, а пасьля малебен за здароўе каралевы адслужыў а. Аляксандар разам з казацкім сьвятаром а. Захарыем.

Пасьля Багаслужбы адбылася зборка ў мясцовым Беларускім Клюбе. Тут а. Аляксандар зьмястоўна высьвятліў значэньне каранацыі з рэлігійнага й грамадзкага пункту гледжаньня, а прыгожы хор а. Захарыя запраўды памастацку выканаў колькі беларускіх і казацкіх песьняў, а таксама было прадэклямавана некалькі вершаў. Шчырая падзяка шматлікіх удзельнікаў сьветчыла аб удачы імпрэзы й задаваленьні прысутных. Дзень гэты для беларусаў быў асаблівым і таму, што ў ягоных урачыстасьцях прынялі удзел ўсе бяз вынятку нашы суродзічы, ня гледзячы на свае палітычныя пагляды.

Дзень сьв. Еўфрасіньні Полацкае, Асьветніцы й Апякункі нашае, беларусы ў Манчэстэры адзначылі 7-га чырвеня. Пасьля ўрачыстае саборнае Багаслужбы а. а. Аляксандра й Захарыя, быў адслужаны ўрачысты малебен перад Абразом сьв. Еўфрасіньні. Перад малебнам а. Аляксандар глыбока крануў сэрцы вернікаў сваім чулым казаньнем аб жыцьці й значаньні для нас нашае слаўнае сьв. Асьветніцы й Апякункі. Усе малельнікі былі моцна ўдзячныя таксама а. Захарыю, які сваім хорам нязвычайна упрыгожыў нашую ўрачыстасьць, а таксама за ягоныя сымпатыі да братняга беларускага народу.

Вернік БАПЦ.

Аб савецкіх сталоуках і гандлю

Жыцьце савецкага чалавека складаецца з шматлікіх клопатаў і турботаў, якія спадарожнічаюць ізь ім на працягу ўсёй яго працы і дзейнасьці. Кажны там знаходзіцца пад гіпнозам неадступных думак: „а каб ня здарылася чаго небудзь нядобрага".

Аднак неадвязная думка заўсёды й штодзённа мучыць шэрага савецкага чалавека, як бы прахарчаваць, адзець, абуць сваю сямью. Асабліва цяжка прыходзіцца тым, у каго есьць непрацаздольныя дзеці. Колькі клопату й трывогаў перажываюць бацькі, каб іх накарміць, адправіць у школу, або адвесьці ў садок, ясьлі, а увечары зноў сабраць да хаты. Такая ўжо доля савецкага чалавека, што каб пракарміцца й зьвесьці канцы з канцамі бацьком трэба працаваць абаім. Вось чаму заўсёды ў сямьі задаволеныя, калі каму ўдаецца дзе небудзь на працы пасілкавацца, або дастаць якіх прадуктаў. Тут працоўным і „прыходзіць" савецкая сыстэма з дапамогай, шляхам арганізацыі грамацкага харчаваньня, якое савецкая прапаганда лічыць сродкам для вызваленьня жанчыны ад кухні. Вось аб гэтых сацыялістычных сталоўках і „закусачных" у сталіцы Беларусі Менску мы й даведваемся з заметкі у газэце „Зьвязда" ад 14 траўня г. г.

„Зьвязда" адзначае, што сетка сталовак у Менску вельмі недастатковая, каб задаволіць патрэбы жыхарства сталіцы. „Некалькі чайных і закусачных разьмешчаных, напрыклад, на Камароуцы, ня могуць задаволіць попыт насельніцтва. Зусім мізэрная колькасьць сталовак і ў цэнтры гораду. Парадкі і санітарнае становішча ў сталоўках і закусачных жахлівыя. Бруд і неахайнасьць, хмары мухаў, грубасьць абслугоўваючага персаналу й ігнараваньне самых элементарных запатрабаваньняў наведвальнікау. „Для таго, каб паабедаць, прыходзіцца затраціць ня меньш паўтары гадзіны", піша ў сваей скарзе нейкі Мінчанка, „з кухні ў залі поўна дыму, тут можна сядзець гадзіну й ніхто не падыдзе да цябе. Калі ў вас няма часу — можаце ісьці, гавораць афіцыянткі". Ня лепш і ў дыятычнай сталоўцы, якая прызначана для харчаваньня хворых. У гэтую сталоуку ня так лёгка трапіць. Трэба прайсьці некалькі камісіяў, каб атрымаць права на нейкі час харчавацца ў дыятычнай сталоўцы. А між тым „асартымент блюдаў тут вельмі абмежаваны, каларыйнасьць іх нявысокая. Мэню стандартнае. Так сталічныя сталоўкі і закусачныя ствараюць умовы „шчасьлівага жыцьця савецкаму чалавеку".

Запраўдныя прычыны ганебнага стану грамацкага харчаваньня у краіне сацыялізму усім ведамыя. Ці можна ў Менску пашырыць сетку сталовак, калі існуючых гарадзкая ўлада ня можа забясьпечыць прадуктамі харчаваньня?

Здабыць адзежу й абутак другі, ня меньшы клопат савецкага чалавека. Для вырашэньня гэтага важнага сямейнага пытаньня недастаткова мець толькі грошы. Тут патрэбны спрыт, а галоўнае й найважнейшае — мець знаёмствы ў магазынах. Знаемыя з магазынаў заўсёды падкажуць калі й што будуць „даваць", або й прыхаваюць патрэбны тавар. Можа даўней існавалі бескарыснае знаёмства й прыязьнь. Савецкіх людзей цяпер вяжа узаемная падтрымка ў барацьбе за невясёлае існаваньне. Гэтая падтрымка мае надзвычайна многа розных формаў ды адценяў. Ею карыстаюцца асобы, зьвязаныя з савецкім гандлям і гаспадарчымі ўстановамі. Але ня кажны савецкі чалавек зможа навязаць і скарыстаць гэтую катэгорыю людзей. Есьць такія працы й становішчы, якімі не цікавяцца „работнікі савецкіх гандлевых і гаспадарчых прадпрыемстваў".

Самы буйны гандлёвы магазын у Менску „Універмаг", на Савецкай вуліцы, якая цяпер завецца Сталінскім праспэктам. У гэтым магазыне працуе 450 чалавек. Вось жа газэта „Зьвязда" за 30 траўня ў вельмі асьцярожнай форме адзначае, што ў магазыне не заўсёды есьць патрэбныя пакупніком тавары, а плян таваразвароту ў мінулым годзе ня выкананы, не выконваецца й сёлета. Напісаць проста ў газэце, што ў магазыне няма патрэбных тавараў — немагчыма, бо гэта будзя „паклёпам на заможнае й шчасьлівае жыцьце савецкіх людзей". Але каб былі ходкія гавары, то бязумоуна пляны таваразвароту ў магазынах перавыконваліся-б. Савецкі спажывец не разбэшчаны „капіталістычнымі" спосабамі гандлю. Ён не бачыу і не знае рэклямы, шырокага крэдыту й культурных адносін да пакупнікоў. Савецкія магазыны стварылі сабе толькі добрую рэкляму беднасьцю тавараў і ўбогасьцю асартымэнту, ды грубымі й нячулымі адносінамі да спажыўцоў. Вось прыклад. На складзе Універмагу зьявіліся пакрыўкі на падушкі. Гэтыя пакрыўкі ў ліку 400 штук выпісалі са складу ў магазын на продаж. Але да пакупніка дайшло толькі 100, а рэшту — 300 пакрыўкаў брыгадзір прадаўцоў Вінер раздала са складу сваім знаёмым. „Некатарыя работнікі груба парушаюць правілы савецкага гандлю. За кароткі час на работнікаў прылаўка паступіла больш 100 скаргау ад пакупнікоў. Прадаўцы хаваюць ходавыя тавары для сваіх знаемых і сяброу, садзейнічаюць спэкуляцыі, дапушчаюць растраты тавара-матарыяльных каштоунасьцяў", абвінавачвае парадкі ў Універмагу газэта „Зьвязда". Не абыходіцца без крадзежы й растратаў. Так у музычным магазыне устаноўленая растрата 26.000 рублеў.

Прычынамі такога ганебчага стану дзейнасьці прыкладнага Універсальнага магазыну газэта „Зьвязда бачыць „у недастатковай масава-растлумачальнай працы" сярод прадаўцоў, у адсутнасьці для іх дакладаў і лекцыяў, у малай колькасьці агітатараў, бо, бачыце, ў Універмагу „калякты ў агітатараў складаецца толькі з 12 чалавек", адзначае савецкая газэта.

Для людзей патрэбныя адзежа, абутак, харчавыя прадукты й іншыя тавары шырокага ўжытку, якія ў савецкіх магазынах адсутнічаюць. Прапаганда аб „багатым і шчаслівым жыцьці у краіне сацыялізму" стаіць папярок горла, гэты тавар стаўся адваротным для савецкага спажыўца. Ад лекцыяў і дакладаў прадаўцом магазынаў на паліцах тавараў ня прыбудзе. Таму такімі пустымі, фальшывымі і непераканальнымі довадамі гучаць прапановы „Зьвязды" аб лекцыях і дакладах.

В. Крыніцкі.